

Smotra Dalmatinska

Dodatak „Objavitelju Dalmatinskomu“
(La Rassegna Dalmata)

Cijena je na godiun „Objavitelju Dalmatinskomu“ i „Smotri Dalmatinskoj“ za Austro-Ugarsku Kr. 12.—; samom „Objavitelju Dalmatinskomu“ Kr. 6.—; samoj „Smotri Dalmatinskoj“ Kr. 8.— No polugodište i na tri mjeseca plaća se surazmjerice. Pojedini brojevi stote 16 para, a zastarani para 20.

Dodatak za predbroju, uz koja nema dotičnih svota, neće se ni u kakav obzit uzeti: pitanja za uvrstbu, uz koja nema prilike pretplatiti, biti će povraćena. — Pretplate se šalju poštanskim naputnicama. — Rukopisi se ne vraćaju. — Neplaćena se pisma ne primaju. — Pisma i novce treba šaliti „Uredju Objavitelja Dalmatinskog u Zadru“

IZLASI SRIJEDOM I SUBOTOM

21. novembra 1916.

Prva tužna obljetnica smrti česara i kralja Franja Josipa ozleguje nam još ne zacijseljenu ranu, pobuguje uspomenu one velike žalosti, koja je lani, na pusti glas, obuzela svako rodoljubivo srce u Austriji i Ugarskoj. Drogajoši dani i nedjelje i mjeseci, ali u narodima žalost za ostarjelim milim ocem, za ljubljenim sijedim cesarom nije minula; oni se njega uvijek sjećaju živim gaučem.

Neće narodi naše Monarhije nikada zabaviti starog česara i kralja svoga, koji im bijaše, više nego ljubljeni gospodar, više nego bržljivi otac, simbol i obilježje cijele sudobnoće ere koju su proživiljeli. Oni će se uvijek sjećati vladara, koji otkad je stupio na prijestolje i teško breme krune na se napravio, skoro je šezdesetosam godina upravljao državnim kormilom, uvijek vješt u rukom, uvijek budnun okom. Narodi će se vazda sjećati česara, koji je najhistrije shvatio istorijsku misiju ove carevine, koja pruža narodima polje slobodnog kulturnog rada, te nastojao da raznolikost njihovih rjetkih sposobnosti sjedini na postignuće zajedničkog državnog cilja i učini da se razni kulturni plodovi najzajednice iskoriste na zajedničku strelju. Narodi Austrije neće nikada zaboraviti, da im je pokojni česar, od svoje lične volje udijelio ustav, da potpuno političku ravno-pravnost, velikodušno proširenje državljanskih prava, obezbrijio im vjersku slobodu, odijelio pravosugje od uprave, u jednu riječ: od patrijathalne države načinio modernu pravnu državu. Narodi će se uvijek sjećati cesara, pod kojim industrija, obrt, trgovina, poljodjelstvo doprijeđe do neочекivanog razvoja, financije se monarhije urediše, državni se kredit podiže na visok stepen pouzdanja, što se najbolje pokazalo baš u ovome svjetskom ratu. Narodi će se uvijek spominjati vladara, čija je uporna ljubav za mir znala da čak u najtežim krizama, ukloni nevolje rata; ali kad na koncu dušmanska mržnja i zloba zaprijetiše postojanje i neovisnosti monarhije, trgne mač na njezinu obranu.

Za dugog vladanja, kakvome nema spomena u povijesti svih vremena i naroda, bilo je Franju Josipu dopušteno da vidi kako dozrijevaju plodovi što ih njegova mudra ruka neumornim nastojanjem njivila, bilo mu je priušteno, i u zadnja pre-

teška vremena, veliko zadovoljstvo, da vidi kako su narodi shvatili njegove poštene namjere, te sa divnom duševnom snagom, junačkim oduševljenjem odlučili da tvrdi i pobjedno izdrže najtežu borbu, koja im je ikad bila nametnuta.

Kroz ovo dvanaest mjeseca od smrti cesara i kralja Franja Josipa, pisano je u našoj državi toliko knjiga o životu velikog pojedinca, u našoj su mu državi podignuti toliki sjejni spomenici, dok naš narod, siromah, nije mogao toga da učini, koliko bi bio želio. Ali život Franja Josipa isto će u nas preći od usta, od jednog do drugog pokolenja, u pjesma i pričama narodnjem, a blagoslovljen će se spomen njegov u srcima našeg naroda čuvati valjda dulje od podignutih mu spomenika.

N. V. Cesar Karlo obilazi naša razbojišta na Soči.

GORICA, 17. Danas je Cesar bio na vrhu brda S. Gabrijela, koji su Talijanci uzalud nastojali da zauzmu.

Cesar je krenuo iz Gorice, prošao kroz Solkan, čiji željeznički most sa velikim lukom leži u riječi pak uz zavojnu na Zočin, na Svetu Brdo i S. Gabrijel. Žemljiste, sliči mjesecuvenom kraju; sve jama do jame; udubine što ih načinile tanad, pune su vode, pa izgledaju kao nebrojena, mala jezerca. Neprégledan broj ostataka posljednjih bojeva zastire ovu strašnu, žalosnu pustoš. U bojevima oko S. Gabrijela jedna je pećina imala veliku slavnu ulogu. U onoj pećini, koja se nalazi jedno 15 korakaiza neprijateljske linije na padini S. Gabrijela, dižali su se noši hrabri branici, premda je neprijatelj bacao na ulaz u pećinu bombe i ručne granate i tukao je topovskom vatrom; prijetila im je neprekidno vatrica ili plin. Doređ svega toga, kad bi se neprijatelj spremao da udari doiskom cestom i Britofskom kotlinom na visoravan Sveti Duh, junački bi branici provali u pećine i tukli Talijance iz neutralne u legije. Cesara je duboko durnuo izvještaj o tim junačkim djelima svojih vojnika. Zatim se vladar odvezе Britofskom kotlinom, gdje bijaše propao napad talijanskih konjica, pa uvalom između S. Gabrijela i S. Daniela, te se ispe na S. Gabrijel. Tu sve sjeća na luto trvanje. Naši su junaci više nedjelju u stafi; oko njih biješnaju bombe i mine. Na toj visini sam je krš sav taskoman. Branici ne mogu ni svoje pale drugove da pokopaju, jer su neprijateljski reflektori i noću osvijetljavali vrh. Cesar skine kapu i doboko potresen izmoli kratku molitvu za pokoj duše palih junaka. Otelen Cesar se povrati u svoje sijelo.

od Kukova i Mutograza sve do Blata na Strozancu proteglo široko i rođno polje, koje daje obilna plođa za 1200 stanovnika sela Pođstrane; dok se na istočnoj strani od granice Sv. Marka do Gruča, Oriha te preko Čalopeka i Dugograta razvelo drugo takojer prostrano i plodno polje, koje zasjeca u maleni oblikom Duča sa 240 stanovnikom, po sredini između te dvije pruge zbijalo, se je usko i mršavo polje, isprekidano bujicama i brijezinama, koje ne može da ishrani do 1500 žitelja sela Jesenica. Trebalо se je dačke iz ovog tjesnaca maknuti, opružiti na drugi širi kraj. Ispređ sela opružilo se je drugo ravno polje, koje se prostire od Trogira i Splita do Makarske, Nereive i Brača, veliko prostrano polje, naše sinje more, na koje je trebalo zaploviti i nači žlaka.

Jos je za doba francuske vojne i poljičke bježanje (1808) Jesenice su brojile svoje galije, svoje brodove. Natrag 70 godina bilo je u Jesenicama 5 brodova (gaeta i braca); najveća je bila braca (brod na jedno jezero i flor). Jure Karamana, koji je do 100 barila (baril = 66 litara) vina vozio do Trsta i Mletaka. U svijet i trgovinu teško je ići bez škole i pisma. Razvitak sela na moru zahtjevao je dakle neodgovidnu potrebu škole u Jesenicama. Dva puta 1860 i 1864 slale su se molbenice u Zadar na vlađu, da se u Jesenicama otvoru pučka škola, ali sve je bilo užaluo, nalazio se je stolnički poteskoča, tražilo se je toliko izviđa. Dugo je bilo čekanje, te roditelji poglavljivih kuća odlučiše naći po sebi učitelja „na plaću“ dok se otvoru javna škola, samo da im djeca čim prije nauče čitati i pisati.

Kao po svim mjestima tako i u Jesenicama svećenici prvi su pozvani da pođučavaju narod u čitanju i pisanju. To potpuno odgovara njihovu zvanju, naredbi Gospodinovoj: *euntes docete gentes* — hajdeće i poučavajte narode. Povijest čovječanstva na pose hrvatskog kulturnog preporoda pripisuje u

Naše napredovanje u Italiji.

Telegraphen-Korrespondenz-Bureau.

Izvještaji austrijsko-ugarskog glavnog stana.

BEČ, 17. Službeno se javlja:

17. novembra 1917.

Talijansko bojište:

U planini jugo-zapadno od Feltra borci se uporno unatoč snijegu i mrazu. Naše su pukovnije uzele na juriš, pošto su razbile žilavi neprijateljski otpor, brdo Drassolan i Deurnu; tom prigodom ostade u našim rukama jedan talijanski pukovnik, 50 oficira i 750 ljudi. Na donjem toku Piave morali su se povući, pred jakim prtiškom izvidnički odijeljici koji su bili na zapadnoj obali. U delti rijeke stanje se nije izmjenilo.

BEČ, 18. Službeno se javlja:

18. novembra 1917.

Talijansko bojište:

U prostoru na jugo-istoku od Asiaga neprijatelj je pokušao da jakim protunapadima preuze pucu na visovima, koje smo mu zadnjih dana oteli. Naše hrabre čete zadržaše u lutom klanju svoje linije, osvojene u teškim bitkama.

Između Brenta i Piave saveznici su osvojili na juriš nekoliko pozicija na visovima. Na donjem toku Piave topovski borci izmjenite jačine.

Ljetičarska djelatnost bila je jučer osobito živjava. Oficirski aspirant Arrighi oborio je hicima 18 tu neprijateljsku letjelicu.

BEČ, 19. Službeno se javlja:

19. novembra 1917.

Talijansko bojište:

U planinskom kraju na jugu od Feltra čete generala Alfreda Krausa zauzele su prekucjer na juriš u zetokom boju, koji se i po noći nastavio, selo Oueru i brdo Corella. Neprijatelj je u našim rukama ostavio preko 1100 zarobljenika. Onej uspjeh, koji se jučer proširio daljinu tečenjem zemljiste, ima se prvo i prvo zahvaliti srčanom učestovanju prokušane bosansko-hercegovačke pješadijske pukovnije br. 2 i njemačkog jurističkog odjeljaka. Na sjevero-istoku od Gallia opet je više talijanskih napada krvavo propalo.

Dogagaji na moru.

BEČ, 17. Izjavljuju iz stana ratne štampe. Jučer prije i posljede podne lagje naše flote napale su, na lijevom krilu armijā koje napreduju, baterijske pozicije kod Cortellazzu na ušcu Piave, i to teškim i srednjim topovima i sa vidljivim uspjehom. Baterije su odvraćale živahnom vatrom iz srednjih topova, a da nijesu nanjige stete. Napadi avijatčara ostadoće bez uspjeha. Neprijateljske lagje, koje su dolazile sa mletačke strane, povukle su se netom su bile na vidiku.

Doglavica generalnog štaba.

tom pogledu najveće zasluge svećenstvu.* God. 1858 bio je na upravi župe Jesenica Don Vicko Drago, rođom iz Trogira. Bio je dosta izučen, vrsan propovjeđnik. Rado se je bavio školom, te je odstupio sa župe nastanio se je u Trstu, gdje je bio učiteljem, tu je nafrag malo godinu preminuo. Svakomu župniku potrebit je stanovit broj djeca izučene za službu u crkvi. Osobita je čast djetu na selu, da znade „odgovoriti“ i „otjevati“ misu, nositi škropilo uz svećenika preko crkve, te na sprovođenju, ženljebom, krštenjima i drugim službama „dovoliti“ svećenika. Djeca se natječe za tom časnom službom, takovi su obično darovitiji dečaci iz boljih posjedničkih kuća, nadaju se, da će im služba biti za preporuku roditeljima, neka ih pošalju na građanske škole. U Jesenicama kao u svim Poljicama sruko svake oveće pleme imalo je u stara vremena svoga svećenika. Nije bilo teško postići jer u neposrednoj blizini u Priku bilo je „ilijsko, sjeničko“, gdje se je malo godina sa neznačnim troškom mogao izučiti i rediti svećenik. Ukinutim sjeničenstvom u Priku 1879., znatno se je umanjio broj starih poljičkih „glagoljaša“.

Nekođi su upute sinove u viši nauk i svećenički stolici, a nekođi da im se nauče čitati i pisati za kućne i trgovske potrebe, želja je bila sviju u selu da se započe sa školom. Ovoj želji odazvao se je župnik Drago, desetak roditelja iz jačih kuća selu da njemu svoju djecu na školu. On ih je počeo učavati u kući gdje je stanovao, a to na slobodne i neobvezane satove. Po više dana kada bi župnik bio zapriječen svojom službom, ili u vrijeme žetve, jamalte, kada su djeca bila potrebna u polju, prethrglo bi se podučavanje. Podučavalo se je tek

* Prirozi za kulturnu povijest hrvatskog svećenstva. (Rad svećenstva na školskom prosvjetnom polju) Uredio Fran Plevnik Zagreb 1910.

Izvještaj njemačkog glavnog stana. Veliki glavni stan, 19. novembra 1917. BERLIN, 19. Wolff Bureau javlja:

Talijansko bojište:

Između Brenta i Piave zavezničke vojske odniješu u teškom planinskom boju novih uspjeha. U pripremljenin i po naravi jakim pozicijama Talijanci su kušali da brane svaki pedalj zemljiste; oni su šiljali novih snaga protiv ceta koje su prodire; ali nesavladljivo napadno snazi naše pješadije one ne bijahu dorasle. Neprijatelj se povuče, žilave se korak po korak braneći. Na donjem toku Piave boj vatrom dosegnu na mahove do velike žestine.

Prije general kvartermajstor Ludendorff.

Ostali izvještaji austro-ugarskog i njemačkog glavnog stana od 17. 18. i 19. novembra nalaze se u „Objavitelju Dalmatinskому“.

Izvještaji bugarskog glavnog stana.

SOFIA, 19. Generalni štab, 18. novembra.

Da svoj makedonski fronti slaba djelatnost vratom. Na sjeveru od Dobranskog jezera engleske satnije pokušaju da zakoče protiv naših pomaknutih straža, ali bijahu vatrom odbijene, one pretrpeše teških gubitaka.

Na fronti u Dobrudži, na mjestu, slaba paljba.

Potpisujte VII ratni zajam.

Doba, u kojoj pada potpisivanje sedmog ratnog zajma stavno je najslavnije u povijesti naše monarhije. Uspjeh našeg i njemačkoga oružja u vjerolomnoj Italiji tako je velik i silan, da mu u ratnoj povijesti nema preanca. Na jugo-istoku i istoku granice su naše dužave sigurne i obvezbrije protiv neprijatelja, a na Jugozapadu Talijani su protjerani sa naše zemlje i rat prenesen u plodne i bogate talijanske livade. Prema tomu, za monarhiju nijesu bile nikad tako povoljne ratne prilike kao sada, u vrijeme sedmog ratnog zajma.

Ovi slavni uspjesi naše vojske, u kojoj jedno od najodličnijih mjeseta zauzimaju Hrvati, djelovali su i na gospodarsko-finansijski položaj monarhije. Baš nekidan su stigli iz neutralnog inozemstva veseli vesti, da se naša valuta naglo i izvrsno popravila. Osim toga su prilike takove, da gospodari mogu svoje proizvode slijepo unovčiti, pa tako vlasti pravo obilje novca. Radi toga ulošci kod novčanika zavoda dosegoste upravo nečuvenu visinu, za to se na uloške i plaćaju mali kamatajci, a banke upravo ne rado primaju uloške. Nekretnine su tako poskupile, da se do njih teško dolazi. Prema tome je najsigurnije i najkorisnije ulaganje novca u ratne zajmove, za koje jamči držati svoje obveze.

Dalmatinci su i do sada odlikovali ne samo na bojnom polju, već i kod potpisivanja ratnih zajmove, pa smo sigurni, da će tako biti i ovaj put.

nekoliko sati na sedmicu, toliko da djeca nauče slova i znaju potpisati svoje ime. Za ovo školovanje župnik nije tražio nikakove plaće u novcu, ali dakako roditelji bi mu iskazali „ljubav“ u darovima o Božiću, Uskrštu u jamatu grožnjem i drugim voćem.

Zupa je Jesenica dosta rastakana i trudna, te kažu je župnik Dragu došao nalog od biskupa, da služi i bližnje selo Duće, postalo mu je odveć teško školovanje djecu, morao ih je napustiti. Broj se je kroz to mnogo. Bilo mu je žao ostaviti početnike na cijeloj, jer je viđio u njima veliku ljubav za naukom. I njihovi roditelji želili su pošto po to, da im djeca nauče čitati i pisati, te sporazumno sa župnikom naučiti „na plaću“ a uzdržati ga o svojem trošku, dok vlasta u Zadru odobri školu. Šta namisliše to

Metež u Rusiji.

Prekinuta veza sa Rusijom zbog općeg besposličenja u Finskoj.

KOPENHAGEN, 17. Kako izvješćuju iz Haparande, nema danas nikakovih novosti iz Rusije, jer uslijed općega besposličenja u Finskoj prekinut je željeznički promet sa Petrogradom.

Boljševiki gospodari u Petrogradu.

STOCKHOLM, 17. «Svenska Telegramm Bureau»javlja: Prema vijestima, koje su stigle s objiju strana ruskih stranaka, situacija je u Rusiji jošte nerazbistrena. Boljševici raspolažu revalskom posadom, pomorskim četama, i finskim četama, od kojih je polovica poslana u Petrograd. Kaledin upravlja sam operacijama i tjeru politiku, koja je napravljena protiv Kerenskoga, i proti boljševikima se, da Kerenski ni u vlastitom taboru nije više gospodar situacije, jer su generali, koji ga podupiru poznati kao pristalice protorevolucije i carističke restauracije. Imaju se očekivali teški i dugotrajni bojevi u raznim dijelovima zemlje.

STOCKHOLM, 17. «Svenska Telegramm Bureau»javlja iz Haparande: Prema petrogradskim vijestima porežen je Kerenski intervencijom 30.000 lotiške vojske. Kerenski nije došao nego do Carskoga Sela, a sada je tobože pobiegao da se sjedini sa Kaledinom. Vlast boljševika, u ovaj je čas u Petrogradu osigurana. U pokrajini je položaj nesiguran. Kravni nemiri javljaju se iz većine većih gradova.

LONDON, 17. «Reuter» javlja iz Petrograda 13. o. m. Poslije trodneve borbe, za koje je Carsko Selo dvaput izmijenilo posjednika, zapredjenuti su na poticaj željezničarske sveze pregovori za sastav vlade iz svih socijalističkih stranaka ubroviv i boljševike. Sve ove stranke zahtijevaju mir.

U Italiji.

Iz talijanskog parlamenta.

Na 14. o. m. otvorile se Talijanska komora. Ministar predsjednik Orlando prikazao je u dugom govoru vojničko i političko stanje i pozdravio je vojsku. Govorio je laskavo o Englezima, koji prvi put dolaze s oružjem u Italiju, i o Francuzima, koji su se već borili za talijansko oslobođenje. Tad je obrazložio zaključke prihvateće u Rapallo i pozvao je sve Talijane na slogan. Sve je komora odobrila njegov govor. Tad je govorio Boselli o svetu jedinstvu i čvrstoj volji naroda da se opre. Za njim ustane Giolitti koji reče, da sad nije čas da se govoriti; treba raditi i svi moraju raditi, a zastupnici moraju prednjačiti. Pouzdaje se u saveznicu, a i u vladu, koja, svjesna svoje velike odgovornosti, mora odlučno raditi ne okljevajući. Nije vrijeme saborisanja, vlada neka sama radi, ali neka znade da je odgovorno. Govorili su zatim Salandra i Luzzatti o složi svih stranaka, i o rođendublju Veneta. Tad je komora jednoglasno prihvati dnevni red Bosellijem, koji glasi: Zastupnička komora tvrdi ponovno, da je nužna narodna sloga, te da se združe sve energije, da se uzognene stati na put neprijateljskoj provali, hrabrošu vojske, a povjeravajući se u svoje saveznike.

Naši Dopisi

Hvar, 5 novembra.

(Proslava imendance Njeg. Velič. cesara Karla I. Otvor ratne kuhinje. Zabava u korist ratne sročadi).

Krasni jesenski dan, pravi carski dan, divno se slagao s veseljem, radost i milosrdnjim djelima kojim proslavljeno prvi put previsnji imendant.

Sve se kuće, uređi, škole, društva, dučani i općine okitile sagovima, ili berjaciom.

U 11 sati bila je svečane božje služba, koju je otkrio Msgr. Siminjati. Djevački zbor otpjevao je u lijepom skladu Bosiličevu svečanu sv. misu. Na svršetku otpjevan je Te deum, a školska djeca ispjevače Carevku.

Svečanom obredu prisustvovali su sve vlasti sa g. kotar. poglavarem na čelu, predstavnici svih ureda, škole, općina, svećenstvo sa stolnim kapelom, te mnogo svijeta svake ruke.

Nakon sv. mise uputi se povorka do prostora ratne kuhinje, gdje je, na uspomenu previsnog imandana, bio svečani otvor ove umanitarne i za Hvar skroz nužne ustanove. Ispred kuhinje, već se bježe sakupilo mnoštvo svijeta, koje je čekalo prvi

sada vlasništvo Grge Mladina. Znao je udarati u orgulje u župskoj crkvi Sv. Roka. Nije mnogo bario u Jesenicama, bio je odveć betezan u nogama.

Kod svih ovih privatnih učitelja naukovna osnova bila je savsli jednostavna: čitati, pisati i računati. Najveća valjanost učitelja bila je u «rucu» krasopisu. Svaki je podučavao na svoju ruku bez opredjeljena građiva ili kakove naukovne osnove. Pohaganje nije bilo točno, djeca su se bavila drugim poslom, svojim kućnim ili učiteljevim. Treba li učitelju da kupi ribe, jedan postarij morao je užeti kričić u ruku i poči na more, čekati da ribari stegnu mrežu te kupi «meštu» ribe. Drugi je išao tražiti zelja po selu ili bi ubrao u svojem vrtu te donio za objed. Na pramaljeće nekoliko skulara čitavo su jutro parali žutenicu, brali spargore i svaki je morao donijeti barem jednu rukovet obitelji učitelja na dar. Uz stojnu kuću učitelji su imali i svoj vrtić. Dakako to je bio opet posao učenika, da uskupaju, donesu od kuće gjubra, te kad se usudi rasad, da nose vođe i natapaju. Učiteljima bez obitelji — kao Arneriću — morali su učenici užgali oganj u kuhinji, skuhati objed i oprati posuđe. Sve se je to obavljalo dragovoljno, po redu i bila je osobita čast obavljati tu službu, zato se je povjeravala samo vrijednijim učenicima.

Prihodi su privatnih učitelja u novcu bili veoma maleni: 10—15 forinta (20—30 kruna) mjesечно najviše. Ipak nisu loše živili, jer hrana bila odveć jestina. *) Svaka obitelj, koja je slala djecu na školu,

obrok. Iza blagoslova, g. kot. poglavare Giuppanovich biranim riječima, potisjeti narod na korist, koju dava i koju će dati oskudnom svijetu ratna kuhinja. Ona se otvara, hvala radu preduzetog Odabora, uprav danas, kada milijuni vjernog naroda, slave imendan svog oblubljenog i slavom i pobijedom ovjenčanog česara. Pozove gragjanstvo da i unaprijed pomogne ovoj ustanovi, kao što je vlada potporom omogućila njen otvor. Završi sa trokratnim: Živio! Njeg. Veličanstvu; što svih najoduševljenije prihvatiše.

Ovog je prvoj dane, razdano do 200 obroka. Za sada su uzeti u obzir samo siromasi, koje se dijeli topla hrana badava. Ovom prilikom stavljam na srce zanimanjem, a u prvom redu g. Giuppanovichu, čijemu radu i preduzimljivosti dugujemo ostvarenje ove akcije, da prošire djelatnost kuhinje i na srednju ruku i na manje imućne. Dakako, ovima uz plaću, kako se ustanovi. Znamo da se već o tome radi, ali je svacija želja, da se to što skrije izvede. U upravnom su Odboru, pored gg. poglavara i načelnika, još vijenje ličnosti iz mjesta, sa 14 gospodja. Ove su preduzele, da po dvije njih svake sedmice nadziru izmjenočno cijeli posao oko pripravljanja i razdoblje festiva.

U večer u prostorijama Cur Salona, bila je svečana zabava, u slavu česareva imendana, a u korist udovica i sirota dalmatinskih junaka, koji su pali na bojnom polju. Odbor za ovu svečanost kojemu su na čelu bili g. načelnik F. Novak, i plem. gga: Anđ. Giuppanovich, izdao je zanosil proglašen na gragjanstvo. Rad odborov i svih onih koji mu pomoću, imao je u svakom pogledu izvrstan uspjeh.

Svakog bez razlike, ko je mogao, priložio je svoj dar, bilo u noveu, bilo raznim darovima, koji se već imaju ili rasprodati, ili izigrati na lutriju. S obzirom na mjesne prilike uspjeh je bio isto znatnog: skupilo se kruna 1500.

Program zabave bio je biran, a izveden je na opće zadovoljstvo publike. Prije neg je zabava počela, stupio je pred publiku g. načelnik Novak, koji je izrekao lijepe govor, pozdravljajući za prvi put imendant Njeg. Veličanstva, te je istakao današnju i vezadnu vjernost hrvatskog naroda prama pomoći.

Zabava je počela sa proslovom u slavu imendana Nj. Veličanstva, koji je izrekao učenik gr. škole S. Kovačević. Mješoviti zbor muške i ženske djece, pak onaj učenica, i dilet. mješoviti zbor, izvedeni su na opće zadovoljstvo. Burno pleskanje i odobravanje nagradile spretne deklamacije učenika i učenica mjesnih škola, kao i g. gicu Nataliju Giuppanovich, koja je pravom vještinom pratila na glasovir pjevanje a solu. Ovima pridodajemo mjesni dilet. mješoviti zbor, koji je uz pratnju kompozitora mr. O. gvardijana fra Anđ. Jurica, izazvao povlaživanje, a gdje se u pjesmi «Kamo moja domovina» istakao tenor a solo g. Marić. Istaknut nam je zauzimanje g. nadzornika i školskog upravitelja Duhiere, kao i učiteljih, koji su mu u svakoj prilici bili na ruci.

Dreko odmora vladalo je veselo rasploženje.

DALMATINSKE VIJEĆI

Svečane zadužnice za P. V. cesara i kralja Franja Josipa.

Juče u 10 sati prije pođne, bile su u pravostojnoj crkvi Sv. Stosije svečane zadužnice za N. V. cesara i kralja Franja Josipa, prigodom prve obilježnice njegove smrti.

Službu božju služio je N. P. prag. Nadbiskup dr. V. Pušić. Bili su na božjoj službi preuzvišeni gosp. Namjesnik grof Attems na čelu namjesništvenih činovnika, presvjeti gosp. Simić potpredsjednik Saborske dalmatinske školske vijećnice, upravnik i održavajući članovi dalmatinskih županija, i predstavnici svih ostalih državnih vlasti, upravnici općine zadarske dvorskog sabora, i učenici mjesnih škola, kao i g. gicu Nataliju Giuppanovich, koja je pravom vještinom pratila na glasovir pjevanje a solu. Ovima pridodajemo mjesni dilet. mješoviti zbor, koji je uz pratnju kompozitora mr. O. gvardijana fra Anđ. Jurica, izazvao povlaživanje, a gdje se u pjesmi «Kamo moja domovina» istakao tenor a solo g. Marić. Istaknut nam je zauzimanje g. nadzornika i školskog upravitelja Duhiere, kao i učiteljih, koji su mu u svakoj prilici bili na ruci.

Dreko odmora vladalo je veselo rasploženje.

žio preosvešteni Vladika Branković. Tužome su obredu prisustvovali predstavnici c. k. Namjesništva i c. k. vojske, školski odbor i mnogo pobožna svijeta.

Ratno odlikovanje.

Njegovo se ces. i kralj. Veličanstvo premilošto udostojilo podjeliti viteški krst Leopoldova reda s ratnom dekoracijom i mačevima konteradmiralu Hugi Zaccaria, u priznanje izvrsnog službovanja pred neprijateljem.

Prinosi sakupljeni u Dalmaciji za Crveni Križ.

Hvala plemenitim srcima, domoljubiju i požrtvovnosti dalmatinskog pučanstva, dobrotljivim prinosima, što su od početka rata stigli pokrajinskom pripomoćnom društvu za svrhe Crvenog Križa, dosegli su tijekom mjeseca oktobra 1917 do jednoga milijuna kruna.

Ovaj sjajni uspjeh najboljim je tumaćen plemenitim osjećaju Dalmatinaca za svoju junaku braću, kojom treba njegu da se lječi od rana i bolesti, doivenih pri vršenju dužnosti na obranu previsnog Prijestolja i Domovine.

Skrb za siromašnu školsku djecu.

Zemaljsko školsko Vijeće razasalo je svim katarskim školskim vijećima u Dalmaciji ovu odluku:

«Prošle je jeseni c. k. pokrajinsko školsko vijeće upravilo svim c. k. kotarskim vijećima odluku 29. rujna 1916 br. 7430, u kojoj pozivlje na organiziranje karitativnoga rada na korist siromašne školske đice.

Ovaj je poziv c. k. pokrajinskog školskog vijeća mjestimice pao na plodno tlo i na našo održiva, no u glavnome, valja sa žalošću priznati, da se očeljivanje ovoga vijeća nije ni izdaleka ispunilo. Stotine tisuća naše školske đice ostaje bez dobitne i bez tople hrane, nema obuće ni obuće, nema potrebnih učila, ostaje po gradovima i većim mjestima u vrijeme, kada nema škole, bez nadzora i t. d.

Pokrajinskom su školskom vijeću posve dobro poznate sve zapreke, na koje bi, uz današnje teške prilike, stvorila pomoćna akcija za siromašnu školsku đicu, jer ne bi bilo lako namaknuti potrebiti novac, a da ga ima, teško je s nabavom hrane, očjeće i obuće.

No sve te zapreke, i ako su velike, nijesu takve, da se baš nikako ne bi moglo svađati, a dozak su tome već postojeće karitativne ustanove za mladež. Usto sva slična poduzeća mogu da računaju na najizdašniju potporu vlasti, koje idu na ruku u davanju novčanih pripomoći, živeža za kuhinje za mladež i t. d.

Uspjeha naravno ne može biti gdje se preda od svake zapreke i gdje se i ne kuša, da se ona svađa.

Danas, kada su životne prilike postale još i teže, a pomoći mladeži upoređe potrebitijom, c. k. pokrajinsko školsko vijeće sručava ponovno pažnju tuga c. k. vijeća, da nešto svojom pobudom, a dozak su tome preko mješovitih školskih vijeća, uprava škola, humanitarnih ustanova i cijele javnosti nastoji kolikogod se više može pomoći potrebnju školsku mladež, i ovu pomoći shodno organizirati, a c. k. pokrajinsko školsko vijeće rado pomoći svaku akciju bilo u svome djelokrugu, bilo kod nadležnih mjesto; ono će se napokon i zauzeti, da osobito zasluzni pregođi na ovome polju rada dobitju i zasluženo priznanje.»

Krumpiri iz Galicije.

Kako je poznato, u svoje je doba Namjesništvo bilo sklopilo pogodbu sa društvom «Litoral», radi nabave i dopreme krumpira iz Galicije za opskrbu pučanstva u Dalmaciji.

Unatoč izvanrednim poteškoćama i neprilikama, osobito radi prijevoza, cijeli je posao sretno krajem priveden, te je do danas već dovezeno na Rijeku, što ovih krumpira što onih ratnih, 1106 vaguna, 500 ih je na putu, a ne nastupe li leđi prije vremena, nade je da će doći još krumpira.

Kroz ovu seđnicu biće opremljen u Dalmaciju oko 700 vaguna, a ostalo redom, kako se bude imalo parobroda na raspolaganje.

Krumpiri će se kako budu stizali, dijeliti putem.

Preporuča se naruču da se pobrine za uzdržavanje količina što ih bude primato, i da se mjeri u trošenju, jer se kroz zimske mjesecе, rađi leđa, neće moći krumpiri dovoziti.

Imenovanja.

Ministar trgovine imenovan je lučko-zdravstvene pristavu Ivana Stuparica i Atilija Sbutegu lučko-zdravstvenim počakpetanima.

i druga pisma sastavljao bi «meštar od skule» a prisustvovao bi više puta, kada je koja važnije pitanje i župnik kao svjedok. Za vas ovaj trud učitelji nije nikada uzimao plaće u novcu, ali ljudi u selu nisu nikada sakrili ispred njega svoga obraza, malo kada da bi došli u njega praznoruci. Ruka ruku umije a obraz obaduje — običaj je reći. Zato je meštar bio puno vidjen i čašćen u selu. Na pirovanju, na krštenju, na babinim i seđinama, na brguljama «meštru» je bilo uvijek časno mjesto za stolom, niti se je kući povratio, a da nije komad zaobljice s ražnjima sobom ponio.

Ovako skroz na domaću živjeli su u davnijim vremenima s pukom privatni učitelji, koji se narod s harnošću spominje. Nešto je slična bilo i kod naših susjeda. Čuveni književnik nešto preminuli profesor Jovan Skerlić piše o prosvjetnim prilikama u Srbiji pod konac 18. vijeka: «Prvi učitelji tih škola bili su sveštenici bez parohija ili službenih podoficira ili crkveni pevci. Oni su bedno plaćeni, često u prirođenim užitu, određeni i obučeni, u vosku ili maslini ili kruškama da pročita i rastumači na hrvatski. Od sinova vojnika, od trgovca, od prijatelja došao list, niko nezna bolje iznijeti slova do učitelja. On bi pročitao i otpisao. Sve pogodbe, ugovore, oporuke

dinja u Dalmaciji, sada je druga — moglo kupiti

i osposobljenja
opće pučke i za-
ma je upravljao-
je, c. prof. S.

ndidata i jedna
dna kandidatice

e pučke škole
Strukar Šimun.
Perić Jelka.
oglašena je spo-
režika kao pre-
da. — Kandidat

Erkvicam ostaje
nskih poštija-
sobe u Italiji.

aka robe za po-
28, 608, 612, 624.

luci.

m. Danas se
osobitom zau-
ep. namjesnički
buću svojom
šno djelovanje

on obalama.

južnoj obali o-
kovnica Svevi-
i dokumenti sa

en chef de la

ata na Korčuli,
oj luci, nagiemo
oj odjeći. U ste-
ribidačom pri-
dobro sačuva-
kojih je ustano-
vila Mrs. Alice

koja je putu-
fa, koji je na
isti dan poko-
je jednog vino-
i mali spomenik
e more izbacilo
općini, ali se

oplijenika.

11 studenoga:
proju, slijede u
mjesec listopad
še, te izjednoše

Bogdanoviću p.
i konja; To-

ajšiću p. Ante 4
te; Božići ud.

oviću p. Nikole
Jošića 2 koze;

p. Mile Ože-

Lovrenoviću p.
Petr 7 ovaca;
ovce; Šlipaju-
ku p. Nikole 1
Ivanu Mešiću
2 koze; Ivanu
noviću p. Mate Ši-
ćati 1 ovca i

ne. Z.

a u Zadru
ili trgovackih
autom inozem-
zaštititi interesi
ili putem trgov.
planje upute.

'industria

ni o crediti nei
Tali notifiche,
tutela degli in-
presentate me-
'industria, ove

jare.

ile, u siječnju
Vlade u Trstu
pojare, i to dne
siječnja prak-
ispiti.

va tri razreda
omorske Vlade

oje nebi bile
in u Š 6 sp-
obzir, i bit će

a, da u njihov
padnost već u
zazlaza iz pri-
bez zatezanja,
ati svjedodžba

Servizio ferroviario per viaggiatori.

La Direzione delle ferrovie dello Stato in Trieste è interessata di pubblicare:

Come dobbiamo prevenire la penuria di mezzi di comunicazione nel servizio ferroviario per viaggiatori?

Le ferrovie Devono servire ora principalmente ai grandi bisogni dell'economia guerresca.

Le fabbriche di locomotive e di veicoli ferroviari mancano delle materie principali per la fabbricazione e di operai; perciò fa d'uso il maggior risparmio possibile di veicoli di trasporto.

È assolutamente necessario di risparmiare nel movimento ferroviario anche il carbone; la produzione di carbone di quest'anno è rimasta di molto addietro a quella dell'anno scorso. Un movimento ferroviario alleggerito risparmia carbone, il quale va poi a profitto della popolazione. Il movimento di passeggeri civili deve perciò essere molto limitato.

Ognuno s'attenga quindi alla maggior possibile limitazione nel viaggiare ed aiuti con ciò di alleggerire le ferrovie. Ogni viaggio ferroviario inutile oppure differibile è da trascurarsi.

All'inoltro si può ammettere soltanto quel numero di viaggiatori che il treno può contenere; si deve prendere riguardo anche viaggiatori delle stazioni intermedie. Non è possibile d'attivare treni d'occorrenza per viaggiatori rimasti indietro.

Treni sboccanti sono la causa inevitabile di ritardi.

Irregolarità nel movimento sono la peggiore fonte di pericoli per la sicurezza del servizio. Chi contribuisce per mezzo di viaggi superflui al rimbalzo dei treni, mette se stesso ed altri in pericolo.

Knjige hrv. peđ. knjiž. zborna.

Svaka naša pučka škola ima kakvu, takvu knjižnicu za učitelje i učenike. I jedne i druge su vrlo mršave. U učeničkoj knjižnici vidimo skoro same knjige društva sv. Jeronima, a mnoge škole još ni tih nemaju. Učiteljsku knjižnicu sačinjavaju «Godišnja izvješća» i još koja knjiga što ju c. k. pokr. šk. vijeće daruje. Kotarska učiteljska knjižnica bolje su opskrbljene, ali učiteljstvo nisu, na ruci, pa se njima malo služe. Trebalo bi da je svaka škola učlanjena u hrv. peđ. knjiž. zborni i slovenski šolsku maticu, da tako svaka škola ima svoju učiteljsku knjižnicu snabdjevenu stručnim djelima za pedagošku naobrazbu svojih učitelja. Trebalo bi da je svaka škola predbrnjena na «Napredak», jedino našu naučno-pedagošku smotru. Misimo, moramo priznati, dosta apatični, te nas je vrlo mali broj iz Dalmacije predbrnjala na knjige peđ. zborna i na «Napredak», a nijesmo mogli uzdržati ni jedino naš pokrajinski list.

Ovih sam dana čuo da će c. k. pokrajinsko škol. vijeće početi opskrbljivati škole knjižgama hrv. peđ. knjiž. zborna. To je moralno već davno da otpočne, ali bolje bi bilo da određenoim svodom upiše ove godine nekoliko škola kao članove učemeljitelje, pa tako svake godine po nekoliko, dok ne bi bile kroz malo godina sve škole začlanjene. Valjda bi i općine, dajbući nekoje, pripomogle novčanim prinosom za svoje škole. I sami «zbori» bi, uvjereni sam, darovalo stara još neraspaćana izdanja, kao što je to i nama pojedincima kad smo se začlanili.

Za godinu 1914—1917 izdao je zbor slijedeće knjige:

Basarićek: Rukovoj za početnu stvarnu pouku (čv. sveske); Basarićek: Povijest pedagogije (III. veliko izdanje); Pedagogijska enciklopedija (XV. i XVI. svezak).

Kako se viđi, knjige su, bez kojih ne bi smio njeđan učitelj da ne budje. Doda li se, da je «zbor» prošli godinu izdao dva velika djela D-ra Radovanićevića: Uvod u eksperimentalnu psihologiju i pedagogiju, pa Filozofische probleme o Höfdinga, te Pedagošku hrestomaciju t. j. najodabranije članke svjetskih pedagođa da i ne govorimo o Peđ. enciklopediji, moralib. više pažnje posvetili mu i začlanili, a može se i u trogodišnjim obrocima isplati. Na taj bi način moglo i naše c. k. pokr. šk. vijeće više škola začlaniti u jedan put.

Knjige za god. 1914—1917 zapađaju za članove pomagače 8 K i 1 K za poštarninu, dok im je knjižarska cijena preko 20 K. Članovi učemeljitelje plaćaju jednom za cijelo život K 30. Škole dvostruko. Novci se šalju Stjepanu Horvatu, Zagreb, Ilica 83.

Kad bi pokrajinsko školsko vijeće imalo na raspolaganje 1000 K moglo bi odmah začlaniti 50 škola, i tako svake 3 godine po 50, dok se sve naše škole začlanite.

Učitelj ispod Lovćena.

Iskaz XI.

prinosa stihig Dalmatinskom pokrajinskem povje-

renstvu za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Josip Vuković, Vrlika, sakupio prigodom vje-

žanja M. Bego sa Ljubom Sokolić kr. 40 — Pučka

škola Vrlika, sakupila 10 — Pučka škola Trstenik

4.72 — Posipje 16.30 — Podgora 4.80 — ženska

Ercegnovi 18.80 — pučka škola Pitve 10.26 — Glavice

kok. Šinj 9.18 — Kčara 2 — muška Blato 12 —

pučka Lombarda 27.37 — Kučista 1.06 — muška

Veljaluka 8.31 — pučka Hrvatski 2 — ženska Veljaluka

12.28 — pučka Močići 2 — muška grad. Hvar

28.85 — pučka Podbabje 24 — Svirče 3.90 — Cista

3 — Studenci 30 — priv. voj. škola Zadar 19.13 —

pučka Brat 24.48 — Don Ivan Blašić Ulijan,

na poč. usp. oca Ivana Blašića 12 — Sakupila

pučka škola Kijevo 100 — Biskupski Ordinarijat u

Hvaru sakupio u svojoj biskupiji 546 — Don Mate

Luketa, župnik, milodar 10 — Istri 5 — Pučka

škola Potomje, sakupila 4.10 — Podi 2.80 — ženska

Sutivan 4.84 — muška Trogir 17 — Dr. Vincenc

Robenlechner Beč, milodar 20 — Petar Cabrić, na

poč. usp. pok. E. Smirich 5 — Step. Nazor viši

grad. savjetnik Ložišće, na poč. usp. pok. Josipa

Jurićevića 20 — ženska škola Novi sakupila 10.52

— Sutivan 4.83 — pučka škola Gomilica 13.43 —

Gimnazija s talij. nast. jezikom u Zadru 45.58 —

pučka škola Zagonz 5 — Ista 10 — Ista 3 —

pučka škola Stari 5.87 — Rab 35.31 — ženska Milna

10.11 — pučka Oskorušno 4.50 — muška Milna 8

— pučka Smokvica 6.06 — Kuna 10.54 — Lastovo

9.48 — Pupnat 1.60 — muška Blato 30 — pučka

Pijavčino 5.20 — ženska Hvar 7 — Velika gimna-

zija Split 69.80 — pučka škola Trpanj 3.60 — muška

grad. škola Korčula 4.59 — priv. žen. grad. škola

Korčula 8.74 — priv. žen. puč. škola Šinj 19.20 —

pučka škola Obravac 14.82 — ženska Imotski 10 —

pučka Kučiste 1.17 — Viš 5 — Perast 7.52 — tr-

govačka škola Split 50 — pučka škola Tivat 8.03 — Otok 2 — ženska Kotor 12.68 — Korčula 2.55 — pučka škola Podi 3.05 — župnik-dekan Trilja sakupio 86.

Asocijacija di soccorso d' impiegati dello Stato della Dalmazia.

Per onorare la memoria del def. ragazzo Arturo Gilardi, dai sigri Antonio Less e fam. cor. 2, Enrico Böttner cor. 1.

Per onorare la memoria della def. sigra Au-

relia Rolli nata Czerwenka, dai sigri Antonio Less

cor. 1, LL. EE. Luigi e Catterina de Benedetti cor. 5.

Per onorare la memoria del def. sig. Simeone

Parač, dal sig. Enrico Böttner cor. 1.

Prenosne bolesti u Dalmaciji.

Drijavljeni slučajevi prenosnih bolesti u sedmici od 28. listopada do 3. studenoga 1917.

dačom u Darto Rosego, a odalje automobilom u Goricu. Cesarska bijaše izrekla želju, da pohodi zemaljski glavni grad, koji je toliko za rata pretrpio. Ruševine nekadašnjeg grada-perivoja duboko ganguše cesaricu, koja je više puta pokazala svoje učešće u jadima pučanstva i žrtvama što je moralno primijeti. Cesarski se par povrat i istim putem u Trst.

BEČ, 20. Cesars je prispio danas u Laxenburg, jer je sutra prva godišnjica smrti Franja Josipa. Teatro della guerra italiana:

Nelle montagne fra il Brenta e la Piave, sui versanti settentrionali del Monte Tomba si combatte accanitamente. Tutti i tentativi degli italiani di riconquistare mediante contropunte, ricche di sacrifici, le posizioni perdute rimasero senza successo. Il nemico subì gravi perdite.

Del resto nulla di speciale da segnalare. Il capo dello stato maggiore generale.

Bollettino del grande quartiere generale germanico.

BERLINO, 20. Il Wolff-Bureau comunica:

Grande quartiere generale, 20 novembre 1917.

Teatro della guerra occidentale:

Il duello d'artiglieria nelle Fiandre s'intensificò considerevolmente ieri nel pomeriggio, dal fuoco distruttore ha battuto la zona di combattimento bosco di Houthoulst fino a Zandvoorde. Un forte Poelcapelle-Passchendaele. Anche nell'Artois, a nord di Soissons, e sulla riva orientale della Mosa il fuoco crebbe rilevantemente. L'attacco di battaglioni francesi contro il bosco di Chaume venne respinto con gravi perdite.

Teatro della guerra orientale:

Sulla riva occidentale del Vardar truppe bulgare da punta penetrarono nei fossati francesi e fecero dei prigionieri.

Il primo quartiermastro generale Ludendorff.

La situazione a Pietroburgo.

KOPENHAGEN, 20. Il giornale «Berlingske Tidende» ha da Haparanda, che viaggiatori ieri arrivarono a Pietroburgo raccontano essersi sparsa la notizia nella capitale, che Kerenski, disperato per la situazione in cui si trovava, si sarebbe ucciso a Pskow. L'opinione generale nella capitale, che entro dieci giorni Pietroburgo sarà ridotta all'estremo dalla fame, e che la partenza degli ambasciatori dell'Intesa è imminente.

D. KASANDRIC odgovorni urednik.

Tiskarna ē. k. dalmatinskog namjesništva.

3-6

